

CĂLĂTORIE ÎN EUROPA SECOLULUI AL XIX-LEA

Elena BACIU¹

elenanbaci@yahoo.com

ABSTRACT: The nineteenth century in Europe remains under the sign of the Cultural Revolution scientific and industrial. The scientific discoveries from this period change continuously the frontiers of knowledge, Jules Verne's creation dreams have become reality now. The scientific research explores all domains past enigmas have become certainties now, the scientists will explore the man, matter, the Earth and the Universe. Throughout the nineteenth century it must triumph science triad-reason-progress which defeats the natural obstacles. The Cultural Revolution in "Belle Epoque" is characterized by deep structural changes through the democratization of culture and its entrance in the market economy. Now we are feeling the effects of a general improvement in living conditions of massive urbanization, of literacy, the democratization of European society and the appearance of techniques for reproduction and distribution of all forms of artistic creation.

This mass culture spreads using media that has all the technical advances, throughout Europe media is expanding. The scientific discoveries and the cultural revolution of the nineteenth century outline the image of a Europe dominated by the thirst for knowledge and personal development. The world embraces with enthusiastically spiritual treasures they are made accessible now through the media cinema school libraries etc.

KEYWORDS: revolution, discoveries, changes, science, culture.

Secolul al XIX-lea în Europa stă sub semnul revoluției industriale și culturale. Lumea științifică schimbă continuu frontierele cunoașterii, iar în Europa se pot transforma visele în realitate, asemeni celor din opera lui Jules Verne.

Cercetarea științifică explorează toate domeniile astfel încât enigmaticele devin certitudini, savanții vor să cunoască omul, materia, Pământul și universul. De-a lungul secolului al XIX-lea se impune triumful triadei știință – rațiune – progres care învinge obstacolele naturale.

¹ Profesor, Școala gimnazială „George Călinescu”, Onești.

Printre domeniile care avansează cu pași de gigant se distinge medicina, domeniu ce își propune să stopeze răspândirea flagelurilor mortale, să exploreze corpul uman, să repare disfuncționalitățile acestuia. Descoperirile savantului german Emil von Behring, permit medicilor să învingă difteria, francezul Albert Calmette inventează BCG-ul împotriva tuberculozei, în timp ce Roux și Salimbeni obțin în 1896 un ser antiholeric. Medicii din perioada „Belle Epoque” pot diagnostica apendicita, să ia tensiunea arterială și să facă primele analize ale urinei și sângelui.

În 1895 la Universitatea din Wurzburg, Rontgen fotografiază scheletul mâinii soției sale, astfel sunt descoperite razele X. Radiologia se naște la Paris fiind legată de numele medicului Antoine Becclere. Paralel se dezvoltă chirurgia, folosind metode revoluționare. Dar pentru ca oamenii să beneficieze de progresele medicinei, apare industria farmaceutică. Societatea germana Bayer fondată în 1863, este prima care lansează producția de masă a medicamentelor. Ea a furnizat Europei medicamentul bun la toate, aspirina, inventată în 1893 de Hoffmann. În acest context favorabil cercetării științifice apare neurologia, tainele structurii cerebrale sunt explicate de rusul Ivan Pavlov, laureat al Premiului Nobel în domeniul fiziologiei și medicinei.

Structura materiei este descoperită de fizicienii și chimiștii epocii. Metoda spectroscopiei, utilizată în astronomie, pune bazele unei teorii cu privire la unitate și originea comună a universului, elementele pământești se regăsesc în cele mai îndepărtate astre. Acum, englezul Ernest Rutherford descoperă structura atomului și deschide drumul fizicii atomice moderne.

Cunoașterea științifică pătrunde în universități și se extinde la nivel mondial, iar cercetarea se specializează pe domenii. Informația științifică internațională circulă prin intermediul lucrărilor științifice, revistelor de specialitate, congreselor. Recunoașterea științifică la nivel mondial stimulează competiția dintre cercetători. La aceasta contribuie și premiul Nobel, instituit în 1901, conform testamentului chimistului suedez Alfred Nobel. Acum sunt distinși cei mai buni specialiști în fizică: Rontgen în 1901, Becquerel și Pierre și Marie Curie în 1903, Marconi în 1909, în chimie Rutherford și Marie Curie, iar în fiziologie și medicină: Pavlov în 1904, Koch în 1905 și Alexis Carrel în 1912. Se poate astfel observa supremația europeană în domeniul științelor exacte, între 1901–1914 din cei 26 de laureați Nobel doar trei sunt americani, dar și supremația celor trei mari puteri europene Germania, Franța și Marea Britanie.

Noile descoperiri științifice de la sfârșitul secolului al XIX-lea au instalat îndoiala, au arătat că știința va fi întotdeauna imperfectă, că obiectivitatea sa e relativă și nu constituie o sursă de adevăruri absolute. Mai mult legile științifice nu se pot transpune asupra științelor sociale.

O nouă viziune asupra lumii se conturează asupra viziunii clasice, dogma infailibilității științei e pusă în discuție, de asemenea întreaga concepție științifică a stabilității, continuității, predictibilității spațiului, timpului și materiei. Lumea este privită altfel, se admite prezența imprezizibilului, iraționalului, întâmplării, incertitudinii.

În acest context dominat de incertitudine apare lucrarea medicului austriac Sigmund Freud „Interpretarea viselor”. Freud pune bazele psihanalizei, o teorie a funcționării aparatului psihic. Odată cu publicarea operei sale, Freud scoate la suprafață o întreagă lume a umanului, o lume de conflicte și impulsuri disimulate în spatele supraeului ordonat prin educație și socializare. Freud descoperă inconștientul, visurile care exprimă coșmarurile și obsesiile omului, imensa forță a impulsului sexual, precum și motivațiile unor acte umane care nu pot fi controlate. Psihanaliza a confirmat în paralel cu psihologia că rațiunea exercită asupra comportamentului uman o influență limitată.

Aceste idei sunt prezente și în lucrările filozofului francez Henri Bergson. Întreaga sa operă pune problema libertății, a inserției spiritului în materie, a posibilității liberei alegeri a individului în pofida legilor determinismului. Bergson considera că pentru a deveni liber trebuie să fii tu însuși, să-ți urmezi propria cale, să-ți afirmi independența și să-ți crezi propria viață.

Filozoful german, Friedrich Nietzsche repune în opera sa sub semnul întrebării cunoașterea științifică, dar și temeliile societății universale, ale ființei umane, ale moralei și politicii. El neagă toate adevărurile pentru a demonstra că „voința de viață” a omului și „energia vitală” a acestuia sunt la originea existenței. De aceea cunoașterea rațională nu poate governa comportamentul uman.

Astfel, știința și filozofia au contestat la sfârșitul secolului al XIX-lea principiile constitutive ale societății, sistemul său de valori, convențiile și modul de reprezentare ale acesteia, exprimând profunda criză de valori a secolului al XIX-lea. Această criză s-a reflectat și în arte, poezie și literatură. În toate aceste domenii, concepția tradițională a creației ca reprezentare a realului este repusă în discuție și se încearcă parcă obținerea unui alt adevăr, nu material cât unul sensibil, intuitiv, inconștient.

În pictură aceste idei se regăsesc în creațiile cubiștilor care redau realitatea așa cum o simte spiritul și subiectivitatea creatorului și nu așa cum o percepe ochiul. Reprezentanții cei mai cunoscuți ai cubismului, Georges Braque sau Pablo Picasso reduc formele la volumul lor esențial, căutând armonia atât în geometrie cât și în culoare și recompun materia după imaginația lor.

O adevărată revoluție are loc și în muzică sub imboldul poetului și muzicianului Richard Wagner. Acesta transformă opera într-o dramă lirică, animată de instincte și pasiune. El însoțește acest proces prin crearea de opere care se inspiră din legende germanice medievale și din miturile moderne ale națiunii în devenire. Influența wagneriană, chiar dacă intră în contradicție cu tradițiile generale ale unor școli naționale cunoaște o post-ritate forte, indirectă în opera unor compozitori de referință ca: Stravinsky, d'Indy sau Debussy.

Marea noutate a epocii rămâne fără îndoială cinematograful, el va revoluționa relația dintre cultură și masele populare. Prima proiecție publică are loc în 1895, la Paris, și este făcută de frații Lumiere. Consacrat la început în filmul documentar, cinematograful se extinde în ficțiune și în teatru. Regizorii se inspiră din actualitatea imediată pentru a realiza filme documentare și artistice.

În Europa, Franța va domina industria cinematografului, dar se dezvoltă și în alte țări europene: Germania, Italia, Anglia. La începutul secolului al XX-lea apar marile companii americane în concurență cu cele europene. Cinematograful a devenit o cultură de consum, o industrie care necesită importante investiții financiare, care trebuia să aducă profit. Primele studiouri au înregistrat ascensiuni rapide, îmbogățiri excepționale, acestea atrăgând o concurență mare pe piața mondială.

Imperativul epocii era de a produce, de a vinde, de a capta publicul și de a reinvesti profiturile. Apare o industrie a distracțiilor care dă naștere unor produse de larg consum destinate unor piețe de masă.

Adevărata revoluție culturală din „Belle Epoque” rezidă în transformările culturale profunde care se exprimă printr-o dublă mișcare de democratizare a culturii și de intrare a acesteia în economia de piață. Acum se fac simțite efectele unei ameliorări generale a condițiilor de viață, ale urbanizării masive, ale alfabetizării, ale democratizării societății europene, dar și ale apariției unor noi tehnici de reproducere și de difuzare a creației artistice sub toate formele.

Această cultură de masă se răspândește cu ajutorul presei, care beneficiază de toate progresele tehnice, pretutindeni în Europa presa este în expansiune.

Aceste descoperiri științifice și culturale fundamentale ale secolului al XIX-lea conturează imaginea unei Europe dominată de setea de cunoaștere și de dezvoltarea individuală, lumea îmbrățișează cu entuziasm comorile spiritului făcute acum accesibile prin intermediul presei, cinematografului, școlii, bibliotecilor etc.